

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 316.454.4:911.374/.375-044.964

DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2023-2-6>

СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ: ІНКЛЮЗИВНИЙ СІЛЬСЬКО-МІСЬКИЙ АГЛОМЕРАЦІЙНИЙ КОНТЕКСТ

І. О. ПАВЛОВАкандидат економічних наук,
Одеський національний технологічний університет

Анотація. *Мета дослідження* – обґрунтування контекстуалізації як способу співставлення феноменів соціальної згуртованості та інклюзивності сільсько-міських агломерацій України. **Методологія дослідження.** Для досягнення мети дослідження використано системний, синергетичний та інституціональний підходи, принцип міждисциплінарності, методи спостереження, порівняння, індукції та дедукції, аналізу та синтезу. **Результати.** Визначено сутність та суспільне призначення соціальної згуртованості, розкрито її місце та роль в системі інклюзивного розвитку об'єднаних територіальних громад (ОТГ) та районів, виявлено зв'язок між соціальною згуртованістю та агро-руральною спрямованістю інклюзивного розвитку сільсько-міських агломераційних утворень. **Практична значущість результатів дослідження.** Результати дослідження мають важливе практичне значення для згуртованості української громадськості навколо проблеми повоєнного відновлення ОТГ та районів на засадах інклюзивності.

Ключові слова: горизонтальна та вертикальна соціальна взаємодія, інклюзивний сільсько-міський агломераційний контекст, об'єднані територіальні громади, райони, сільсько-міські агломерації, соціальна згуртованість, соціально-просторова інклюзивність.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Соціальна згуртованість як ідеал та мета суспільного розвитку поки що не втілена в реальну практику життєдіяльності навіть у високорозвинутих країнах. Хоча її значення для гармонійного розвитку людської спільноти важко переоцінити, про що свідчить ситуація, що утворилася в центрі Європи внаслідок злочинних дій проти волелюбного українського народу сусідньої країни-терористки.

Особливої актуальності проблема соціальної згуртованості набула для ОТГ та районів, які ідентифікуються як сільсько-міські агломерації. Децентралізація публічної влади та управління в Україні створила передумови для розвитку цих соціально-просторових утворень на засадах інклюзивності. Успішність розгортання інклюзивності в зазначених просторових межах потребує перетворення залученості соціуму локалізованих спільнот базового та районного рівнів адміністративно-територіального устрою України через їх включеність у суспільне життя та згуртованість навколо спільних гуманних цілей, в єдиний європейський простір, в якому пануватимуть духовність, добробут та справедливість. Розв'язання такої складної та надважливої практичної про-

блеми потребує долучення до неї представників різних наукових дисциплін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зарубіжні економічна, соціологічна та географічна наукові дисципліни мають понад 30-річний досвід дослідження проблематики соціальної згуртованості, чому значною мірою сприяла її постійна присутність в документах Європейської комісії та в програмі ESPON, що фінансується ЄС в рамках мети «Європейське територіальне співробітництво». При цьому головна увага науковців сконцентрована на реалізації політики згуртованості в неміських районах [1]. П. Санчес-Замора і Р. Гальярдо-Кобо [2] виокремлюють п'ять основних вимірів (економічний, соціальний, екологічний, інституційний, інтегрований) територіальної згуртованості. Шляхи досягнення соціальної згуртованості в малих населених пунктах та сільських районах висвітлено в публікації Е. Медейроса [3]. Є. Анастасіу, С. Маніка, К. Рагазу та І. Каціос з'ясовують роль «розумних сіл» в інтеграції сільських районів Греції [4]. Природу парадоксу сільського щастя у розвинених країнах аналізує Й. Ф. Л. Соренсен [5]. Соціальній згуртованості сільських громад присвячено дослідження І. Рамос-Відала, І. Вільяміль і А. Урібе [6]. М. Джуа, Р. Ходжай і Е. П'єруччі [7] визначають

напрями італійської політики соціальної згуртованості по відношенню по іммігрантів.

Тематична спрямованість українського наукового дискурсу соціальної згуртованості має переважно загальний характер. Зокрема, в монографії за ред. Н. Г. Діденко [8] представлено філософсько-психологічні проблеми соціальної взаємодії в системі сучасного управління, а О. І. Лайко та І. А. Циналевська [9] обґрунтовують концептуальні основи політики територіальної згуртованості регіонів. Суб'єктний вимір соціальної згуртованості розкрито у статті О. Дейнеко, Д. Білокопитова і О. Філіппової [10]. Більш дотичними до теми нашого дослідження є публікації О. О. Дейнеко [11; 12; 13] та М. М. Лук'янової [14].

Проте серед проаналізованих публікацій з проблематики соціальної згуртованості бракує міждисциплінарних досліджень, в яких прослідковувався б зв'язок цього феномену з територіальною згуртованістю і соціально-просторовою інклюзивністю, висвітлювалася б залежність процесу згуртованості соціуму від економічної основи суспільства, досконалого врядування та світогляду особистості. Саме ці обставини й зумовили вибір теми дослідження.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є обґрунтування контекстуалізації як способу співставлення феноменів соціальної згуртованості та інклюзивності сільсько-міських агломерацій України. Для її реалізації сформульовано завдання щодо виявлення сутності та суспільного призначення соціальної згуртованості, розкриття місця та ролі соціальної згуртованості в системі інклюзивного розвитку ОТГ та районів, з'ясування зв'язку між соціальною згуртованістю та агро-руральним інклюзивним розвитком сільсько-міських агломераційних утворень.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Вагому роль у визначенні сутності соціальної згуртованості, як суспільного феномену, відіграє його контекстуалізація як способу співставлення досліджуваного явища з обраним для аналізу суспільним процесом, який має спільні з ним ознаки. В даному випадку об'єктом контекстуалізації є інклюзивність сільсько-міських агломерацій.

Сенс співставлення обраного для цього феномену з об'єктом контекстуалізації на предмет їх несуперечності, вимагає приділення першочергової уваги понятійному конструкту «соціальна згуртованість». Його друга й сутнісна частина – «згуртованість» асоціюється з уявленням щодо цільової установки, ідеї, цінності, людини, як їх продуцента і виразника, які важко уявити поза межами суспільства. Тому словосполучення «соціальна згуртованість» слід розуміти у широкому значенні, а саме як суспільну згуртованість. На підтвердження цього наведемо визначення соціальної згуртованості М. МакКрекеном як «характеристики суспільства,

що визначає зв'язки та відносини між соціальними суб'єктами, такими як індивіди, групи, асоціації, територіальні одиниці» [15, с. 3].

Подібною до наведеного положення є концептуалізація соціальної згуртованості, що належить іншим зарубіжним дослідникам, які визначають її як «стан речей, що стосується як вертикальної, так і горизонтальної взаємодії між членами суспільства, характеризується набором установок та норм, що включають довіру, почуття приналежності і готовність брати участь та допомагати, а також відповідні поведінкові прояви» [16, с. 290].

Рада Європи пов'язує згуртованість з «спроможністю суспільства забезпечувати добробут усіх своїх членів, мінімізуючи розбіжності (диспропорції) та уникаючи маргіналізації» [17, с. 3].

Економічна забарвленість категорії «згуртованість» притаманна і ОЕСР, яка наголошує на тому, що суспільство має сприяти добробуту всіх своїх членів, протидіяти відчуженню (виключенню) та маргіналізації, формувати відчуття приналежності, довіри [18, с. 51]. В цьому визначенні, на наш погляд, присутні характеристики згуртованості, які більшою мірою властиві феномену соціально-просторової інклюзивності.

Таким самим духом пронизана й мета Державної стратегії регіонального розвитку України на 2021–2027 роки, що визначається як розвиток та єдність, орієнтовані на людину: гідне життя в згуртованій, децентралізованій, конкурентоспроможній і демократичній Україні, забезпечення ефективного використання внутрішнього потенціалу територій та їх спеціалізації для досягнення сталого розвитку країни, що створює умови для підвищення рівня добробуту та доходів громадян під час досягнення згуртованості в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному та просторовому вимірах [19]. Враховуючи призначення даного документу, зрозумілою постає його орієнтація на територіальний прояв згуртованості.

Представлені європейський та український погляди на роль соціальної згуртованості у її поєднанні з соціально-просторовою інклюзивністю в суспільному розвитку, є свідченням їх ідентифікації як інструментів соціальної політики, метою якої є подолання соціально-економічної та просторової диференціації. А це потребує, на думку О. В. Красоти, зміщення акцентів з домінуючої функції соціальної політики щодо соціального захисту найменш забезпечених верств населення до нової функції на основі соціальної інклюзії всіх членів суспільства [20, с. 12]. В цьому сенсі соціально-просторова інклюзивність набуває інтегрального значення, яке не обмежується колом завдань з розв'язання проблем осіб із обмеженими можливостями.

Системне уявлення щодо сутності та змісту феномену згуртованості та її дотичності до інклюзивної проблематики дає таблиця 1.

Таблиця 1

Виміри соціальної згуртованості

Найменування виміру	Сутнісна характеристика виміру	Місце та роль виміру в системі інклюзивного розвитку сільсько-міських агломерацій
Світоглядний	Світогляд як система поглядів на об'єктивний світ і місце в ньому людини, на відношення людини до навколишньої дійсності та самої себе, вимагає від неї розуміння того, якою є її особиста мета та роль власних зусиль у забезпеченні колективної згуртованості навколо реалізації проблем суспільного розвитку	Реалізація людського потенціалу з урахуванням фізичних, соціальних, інтелектуальних, матеріальних та духовних можливостей, є ознакою інклюзивного розвитку агломерацій
Інституціональний	Нормативна база, згідно з якою укладаються офіційні та неофіційні угоди, щоб гарантувати належне функціонування системи та розвиток інших вимірів	Нормативно-правова основа формування інклюзивного середовища в межах агломерацій
Економічний	Матеріальна основа для підвищення добробуту територіальних спільнот та передумова їх соціальної згуртованості в процесі спільного розв'язання економічних, соціальних, екологічних та духовних проблем, які виникають в процесі їх спільної життєдіяльності	Створення економічних передумов для подолання бідності, нерівності та встановлення соціальної справедливості в сільсько-міському просторі
Соціальний	Здатність окремих осіб, соціальних груп встановлювати добросусідські відносини між собою через формування соціальних мереж, які виступають сполучною ланкою для реалізації ініціатив, спрямованих на забезпечення їх високого життєвого рівня	Підвищення рівня освіти, охорони здоров'я, духовності, соціального захисту населення є передумовою настання соціально-просторової інклюзії
Екологічний	Ґрунтується на визнанні того, що екологічна складова суспільного розвитку є однією з умов його гармонійності та збалансованості, а значить – основою соціальної єдності та згуртованості	Гармонія між соціальною економічною та екологічною сферами є умовою інклюзивного розвитку агломерацій
Просторовий	Концентрується на аспектах соціально-просторової згуртованості з урахуванням наявності в певному просторі центральних, напівпериферійних та периферійних місць	Подолання соціально-економічних диспропорцій та просторової диференціації в межах агломерацій сприяє їх інтеграції та формуванню інклюзивного середовища
Психологічний	Психологічна складова соціальної згуртованості формує у суспільній свідомості соціальних груп певні образи простору, в якому вони перебувають. Привабливі образи трансформуються в просоціальну поведінку, засновану на прихильності, солідарності та нормах взаємності, які виникають у контексті соціальної взаємодії	У певній частині населення ОТГ та районів відсутнє сприйняття свого місця проживання як рідних для нього територій, що негативно позначається на їх інклюзивному розвитку
Інтегрований	Ґрунтується на принципах збалансованого територіального розвитку, спрямованого на сприяння поліцентричній територіальній структурі як з точки зору морфології територій, так і відносин між населеними пунктами	Інтеграція як завершальний етап розгортання інклюзивності та створення інклюзії добробуту в просторових межах агломерацій

Джерело: удосконалено та розширено автором на основі [2]

Порівняння соціальної згуртованості, у її різних вимірах, з феноменом соціально-просторової інклюзивності, поданих в таблиці 1, свідчить про її активну роль у формуванні інклюзії, що спонукає до умовивіду щодо класифікації згуртованості як певної форми прояву інклюзивності сільсько-міських агломерацій України.

З огляду на різноманітність проявів соціальної згуртованості та визначені її місце та роль в системі інклюзивного розвитку сільсько-міських агломерацій, наразі прослідкуємо зв'язок соціаль-

ної згуртованості з процесом розгортання інклюзії у зазначеному просторі (рис. 1).

На підставі рисунку 1 можна зробити висновок щодо похідності феномену згуртованості від залученості, яка є результатом подолання відчуженості внаслідок прояву синергетичного ефекту децентралізації публічної влади та управління. Тобто згідно з Законом України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» суб'єктами добровільного об'єднання територіальних громад стали не тільки суміжні територіальні громади

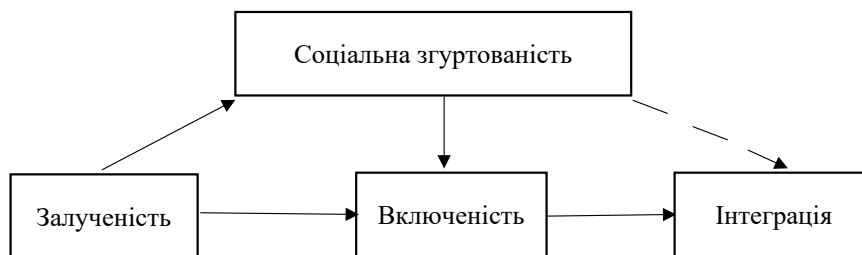

Рис. 1. Зв'язок між соціальною згуртованістю та етапами інклюзивності

Джерело: побудовано автором

сіл та селищ, але й міст [21], що сприяло формуванню відповідно селищних та міських ОТГ, які є «змішаними» за складом населення та неоднорідними за функціями і способом життя.

Розгортання інклюзії, яке відображено на рисунку 1, відбувається поетапно шляхом подолання антагонізму в межах таких парних дихотомій як «відчуженість – залученість», «ексклюзивність – інклюзивність», «сегрегація – інтеграція». Перший етап розгортання інклюзії – залученості, позначений наявністю спільного середовища життєдіяльності членів територіальних громад та районів, які є мешканцями міських, селищних і сільських населених пунктів, з ознаками сільсько-міських агломерацій. Другий етап – включеності, означає участь усіх верств населення агломерацій в процесі суспільного відтворення, в системі владних відносин, у повсякденній життєдіяльності

громад та районів. Третій етап – інтеграції, характеризується здійсненням суспільних перетворень на засадах інклюзивності за активної участі в них усіх груп населення без обмежень за віковими, статевими, соціальними, політичними, релігійними, етнічними, фізичними ознаками [22, с. 2].

Отже, завдяки соціальній згуртованості формуються передумови щодо переходу від залученості до включеності з подальшою її трансформацією у інтеграцію, в якій опосередковану роль відіграє саме соціальна згуртованість.

Одним з найважливіших чинників створення та підтримки інклюзивного сільсько-міського середовища, є готовність і вмотивованість до участі в суспільній діяльності усіх без виключення верств населення.

Ознаки та характеристики такого роду соціальної згуртованості наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

Структурна характеристика соціальної згуртованості

Рівень	Основа згуртованості	Інклюзивна характеристика згуртованості
Особи	Перетворення особи на громадянина, спроможного реалізувати свої природні права як первинного суб'єкта самоврядування та представника народу – єдиного джерела влади в Україні	Психологічна готовність і соціально-економічна вмотивованість особи до участі в громадській, соціальній, економічній та політичній діяльності, з метою створення та підтримки інклюзивного середовища
ОТГ	– Облік конкретних осіб та груп, які є суб'єктами соціальної згуртованості – Ставка на місцеві ресурси та ініціативу самоврядних спільнот – Інтеграція членів громади на основі спільності їх інтересів, згуртованості навколо загальних цілей розвитку – Здійснення не тільки самоврядних функцій на власній території, а й сприяння суспільній інтеграції та погодженню місцевих інтересів з національними інтересами	Висока згуртованість у громаді, високий рівень довіри одне до одного, готовність до співпраці, поважне ставлення до спільних цінностей, правил спільного життя, порозуміння між громадськістю та самоврядними інститутами, взаємини між владою, бізнесовими структурами та громадськістю у згуртованих громадах підпорядковуються ідеї формування інклюзивного середовища
Району	– Підвищення ефективності використання потенціалу району та активізація участі його населення в економічній діяльності регіону і країни – Включення у регіональний та національний соціально-економічний розвиток та забезпечення соціальної згуртованості та територіальної єдності країни	Районні органи державної влади та органи місцевого самоврядування, межі владних повноважень яких встановлюють громади, призначені передусім захищати права територіальних громад та виражати їх волю, сприяти залученню, включенню та інтеграції соціуму на засадах інклюзивності у вирішення питань регіональної та національної ваги

Джерело: складено автором

Дані таблиці 2 свідчать про те, що на всіх рівнях соціальної згуртованості – від окремої особи до району – соціальна згуртованість не тільки переує інклюзивності, а й виступає її вагомим чинником. Слід наголосити на важливому значенні в розгортанні інклюзії світоглядно-психологічних якостей особи як громадянина та первинного суб'єкта самоврядності й активатора інклюзивного розвитку ОТГ та районів.

Характерною властивістю соціальної згуртованості є її формування за горизонтальним та вертикальним видами суспільної взаємодії, що втілюється в реальну практику через об'єктний та суб'єктний прояви (табл. 3).

З інформації, що міститься в таблиці 3, впливає відмінність між горизонтальною та вертикальною взаємодією учасників процесу соціальної згуртованості, яка заклала підвалини ендогенної та екзогенної інклюзивності сільсько-міських агломерацій. Однак слід розуміти, що поділ взаємодії на горизонтальну та вертикальну є умовним та має скоріше когнітивне значення, ніж прикладне. Тобто на практиці має місце прояв «змішаної» взаємодії й відповідно такого ж самого виду згуртованості та інклюзивності.

Специфіка інклюзивного розвитку сільсько-міських агломерацій України свідчить про домінування в зазначеному просторі його аграрної галузевої та руральної соціально-просторової спрямованості. З огляду на прояв такої тенденції теоретичної актуальності та практичного значення набуває врахування досвіду європейських розвинених країн щодо сприйняття сільської місцевості як гарного місця для життя та бажаного майбутнього, що за версією Й. Ф. Л. Соренсена, виглядає парадоксом сільського щастя з двох причин. По-перше, міграція із сільської місцевості до міст стала мегатенденцією з 1900 року. По-друге, сільські жителі в країнах, що розвиваються, постійно повідомляють про нижчий суб'єктивний добробут, ніж міські жителі.

Дослідження ґрунтується на даних 24 розвинених країн та 5 країн, що розвиваються, з ВВП на душу населення вище і нижче 20 тис. доларів США відповідно. Результати свідчать, що за суб'єктивними оцінками рівень щастя найвищий у сільській місцевості і найнижчий у великих містах розвинених країн, тоді як у країнах, що розвиваються з точністю до навпаки [5].

Використовуючи методологію дослідження цього автора, пропонуємо таблицю 4 з певними маркерами сільського щастя, які можуть бути враховані при тестуванні ОТГ та районів України на предмет їх інклюзивності.

Порівнюючи сучасні реалії України з умовами і рівнем життя сільського населення розвинених країн, зазначимо, що на відміну від європейського селянства, мешканці українських сіл у своїй переважній більшості не виявляють задоволеності місцем свого просторового перебування. Хоча треба мати на увазі, що ці місця є далеко неоднаковими в тому, чи іншому випадках. Разом з тим привабливим для населення є доступ до природних зручностей.

Уваги заслуговують наступні гіпотези дослідження Й. Ф. Л. Соренсена, які знайшли своє підтвердження: існування відмінностей у задоволеності просторовим становищем між сільськими та міськими районами посилює парадокс сільського щастя у розвинених країнах; вищий рівень соціального капіталу сільської місцевості сприяє виникненню феномену сільського щастя у розвинених країнах; більш широкий доступ до природних зручностей сприяє парадоксу сільського щастя у розвинених країнах.

З цього впливає такий висновок: у України є всі шанси стати країною, якій притаманний парадокс сільського щастя. Для цього не вистачає лише одного – високого рівня розвитку й адекватного йому соціального капіталу. Звісно, сільське щастя важко уявити без «розумних сіл». Як перше, так і друге – неможливі без соціальної згуртованості та феномену інклюзії в сільсько-міському просторі.

Таблиця 3

Види суспільної взаємодії та об'єктно-суб'єктний прояв соціальної згуртованості

Вид суспільної взаємодії		Прояв згуртованості	
Горизонтальний	Вертикальний	Об'єктний	Суб'єктний
Міжособистісні стосунки та взаємодія всередині ОТГ між її членами, налагодження ефективної комунікації, партнерства, взаємодії з врахуванням інтересів та потреб кожного члена громади з метою її згуртованості в процесі спільної життєдіяльності та розв'язання суспільних проблем	Зовнішні партнерські відносини між окремими особами, ОТГ, районами, органами державної влади і органами місцевого самоврядування, бізнесовими структурами, громадськими організаціями задля організації спільної життєдіяльності, вирішення проблем місцевого розвитку, забезпечення доступу до ресурсів і послуг	Відносини між компонентами окремих ОТГ і районів (ендогенна залученість) та між ОТГ в межах одного району й між районами, що входять до складу одного регіону (екзогенна залученість)	– Особи – ОТГ – Органи державної влади – Органи місцевого самоврядування – Бізнесові структури – Громадські організації

Джерело: складено автором

Таблиця 4

Критерії оцінювання «парадоксу сільського щастя»

Класифікаційні ознаки «парадоксу сільського щастя», +/-			Фактори, що пояснюють феномен «парадоксу сільського щастя», +/-		
Тип населеного пункту	Чисельність міського населення, тис. осіб	Тип громади	Задоволеність просторовим положенням	Соціальний капітал	Доступ до природних зручностей
Місто: велике / середнє / мале	Понад 100 / від 51 до 100 / до 50	Міська	Високе /середнє / низьке	Достатньо розвинений /недостатньо розвинений / нерозвинений	Відносно необмежений / обмежений / відсутній
Селище міського типу	Від 5 до 10 / від 2 до 5 / до 2	Селищна	Високе /середнє / низьке	Достатньо розвинений /недостатньо розвинений / нерозвинений	Відносно необмежений / обмежений / відсутній
Село: велике / середнє / мале	Понад 1 / від 0,5 до 1 / від 0,5 до 0,2	Сільська	Високе /середнє / низьке	Достатньо розвинений /недостатньо розвинений / нерозвинений	Відносно необмежений / обмежений / відсутній

Джерело: складено автором на основі [5]

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Використання контекстуалізації як способу виявлення спільного та відмінного між соціальною згуртованістю та соціально-просторовою інклюзивністю дало можливість довести спорідненість цих суспільних феноменів, які тісно переплетаются між собою. Проте їх зв'язки мають лінійний характер, а самі явища не перебувають у підпорядкуванні одне до одного. Враховуючи багатовимірну природу соціальної згуртованості, в якій першість посідають світоглядна та економічна складові, цей феномен слід тлумачити у широкому значенні соціальності як суспільності. Звідси впливає вагом роль згуртованості, яка реалізується в практичній діяльності членів соціуму в

процесі поетапного розгортання інклюзивності в межах сільсько-міських агломерацій України. Наявність в просторових межах сільсько-міських агломерацій значного природного та людського потенціалу з аграрною галузевою та руральною соціально-просторовою ознаками актуалізує проблему подолання соціально-економічної нерівності між сільським та міським компонентами агломераційних соціально-просторових утворень. З огляду на зазначене, подальші наукові розвідки за досліджуваним напрямом мають бути сконцентровані на більш ефективному використанні синергетичного ефекту згуртованості українського суспільства у умовах воєнного стану для повоєнної відбудови та відновлення громад та районів, постраждалих від руйнівних дій сусідньої країни-терористки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. EU Cohesion Policy in non-urban areas. Policy Department for Structural and Cohesion Policies Directorate-General for Internal Policies PE 652.210 – September 2020. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/652210/IPOL_STU\(2020\)652210_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/652210/IPOL_STU(2020)652210_EN.pdf) (дата звернення: 04.05.2023).
2. Sánchez-Zamora P. and Gallardo-Cobos R. Territorial Cohesion in Rural Areas: An Analysis of Determinants in the Post-Economic Crisis Context. *Sustainability*. 2020. No. 12. P. 1–20. DOI: <https://doi.org/10.3390/su12093816>
3. Medeiros E. Development Clusters for Small Places and Rural Development for Territorial Cohesion? *Sustainability*. 2022. Vol. 14. No. 84. P. 1–25. DOI: <https://doi.org/10.3390/su14010084>
4. Anastasiou E., Manika S., Ragazou K. and Katsios I. Territorial and Human Geography Challenges: How Can Smart Villages Support Rural Development and Population Inclusion? *Social Sciences*. 2021. Vol. 10 (6). No. 193. P. 1–15. DOI: <https://doi.org/10.3390/socsci10060193>
5. Sørensen J. F. L. The rural happiness paradox in developed countries. *Social Science Research*. 2021. Vol. 98. P. 1–17. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2021.102581>
6. Ramos-Vidal I., Villamil I. and Uribe A. Underlying Dimensions of Social Cohesion in a Rural Community Affected by Wartime Violence in Colombia *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2019. Vol. 16. No. 195. P. 1–15.
7. Giua M., Hoxhaj R., Pierucci E. Inclusive Europe: the impact of the EU Cohesion Policy on immigrants' economic integration in Italy. *Journal of Policy Modeling* 2022. T. 44. Vol. 3. P. 532–549. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jpolmod.2022.06.001>
8. Філософсько-психологічні проблеми соціальної взаємодії в системі сучасного управління : монографія / за заг. ред. Діденко Н. Г. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2019. 194 с.

9. Лайко О. І., Циналевська І. А. Генезис та концептуальні основи політики територіальної згуртованості регіонів в Україні (проблеми визначення поняття та суті). *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2022. № 2 (20). С. 37–50. DOI: <https://doi.org/10.15276/EJ.02.2022.5> DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7217533>
10. Дейнеко О., Білокопитов Д., Філіппова О. Реформа децентралізації в оцінках лідерів об'єднаних територіальних громад: нові виміри соціальної суб'єктності. *Український соціологічний журнал*. 2019. № 21. С. 16–25. DOI: <https://doi.org/10.26565/2077-5105-2019-21-02>
11. Дейнеко О. О. Об'єднані територіальні громади як нові локальні спільноти в Україні: механізми формування соціальної згуртованості. *Вісник НГУУ «КПІ». Політологія, Соціологія, Право*. 2021. № 1 (49). С. 14–21. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2021.1\(49\).232644](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2021.1(49).232644)
12. Дейнеко О. О. Соціальний капітал та соціальна згуртованість: особливості співвідношення та розмежування концептів. *Габітус*. 2021. № 24. Т. 1. С. 25–31. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.24.1.4>
13. Дейнеко О. О. Дискурс-устрій соціальної згуртованості як категорії соціальної політики: досвід застосування критичного дискурс-аналізу. *Український соціум*. 2021. № 2 (77). С. 140–153. DOI: <https://doi.org/10.15407/socium2021.02.140>
14. Лук'янова М. М. До проблеми згуртованості сільських громад. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 16. С. 171–176.
15. MacCracken M. Social cohesion and macroeconomic performance. Paper presented at the Conference «The State of Living Standards and the Quality of Life», Centre for the Study of Living Standards (CSLS), October 30–31, 1998, Ottawa, Ontario/Canada. URL: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.469.9884&rep=rep1&type=pdf> (дата звернення: 05.05.2023).
16. Chan J., To H., Chan E. Reconsidering social cohesion: Developing a definition and analytical framework for empirical research. *Social indicators research*. 2006. No. 75 (2). P. 273–302.
17. A new strategy for Social Cohesion. Revised Strategy for Social Cohesion. Council of Europe. Strasbourg : European Committee for Social Cohesion, 2004. 28 p.
18. Perspectives on Global Development 2012. OECD Publishing, 2011. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/persp_glob_dev-2012-sum-en.pdf?expires=1603089712&id=id&accname=guest&checksum=D60DADA42DCC1C60387D4B0EB28663D5 (дата звернення: 03.05.2023).
19. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.05.2023).
20. Красота О. В. Актуалізація функцій соціальної політики та соціальна інклюзія. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2020. Т. 25. № 5 (84). С. 8–14. DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/5-84-1>
21. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02. 2015 р. № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (дата звернення: 06.05.2023).
22. Павлова І. О. Демографічні характеристики об'єднаних територіальних громад та районів України як чинник їх інклюзивного розвитку. *Вчені записки Таврійського національного ун-ту імені В. І. Вернадського. Сер. Економіка і управління*. 2022. Том 33 (72). № 33. С. 1–7. DOI: <https://doi.org/10.32782/2523-4803/72-3-1>

REFERENCES

1. EU Cohesion Policy in non-urban areas. Policy Department for Structural and Cohesion Policies Directorate-General for Internal Policies PE 652.210. (September 2020) Available at: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/652210/IPOL_STU\(2020\)652210_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/652210/IPOL_STU(2020)652210_EN.pdf) (accessed May 04, 2023).
2. Sánchez-Zamora, P., & Gallardo-Cobos, R. (2020). Territorial Cohesion in Rural Areas: An Analysis of Determinants in the Post-Economic Crisis Context. *Sustainability*, no. 12, pp. 1–20. DOI: <https://doi.org/10.3390/su12093816>
3. Medeiros, E. (2022). Development Clusters for Small Places and Rural Development for Territorial Cohesion? *Sustainability*, vol. 14, no. 84, pp. 1–25. DOI: <https://doi.org/10.3390/su14010084>
4. Anastasiou, E., Manika, S., Ragazou, K., & Katsios, I. (2021). Territorial and Human Geography Challenges: How Can Smart Villages Support Rural Development and Population Inclusion? *Social Sciences*, vol. 10 (6), no. 193, pp. 1–15. DOI: <https://doi.org/10.3390/socsci10060193>
5. Sørensen, J. F. L. (2021). The rural happiness paradox in developed countries. *Social Science Research*, no. 98, pp. 1–17. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2021.102581>
6. Ramos-Vidal, I., Villamil, I., & Uribe, A. (2019). Underlying Dimensions of Social Cohesion in a Rural Community Affected by Wartime Violence in Colombia *International Journal of Environmental Research and Public Health*, vol. 16, no. 195, pp. 1–15.
7. Giua, M., Hoxhaj, R., & Pierucci, E. (2022). Inclusive Europe: the impact of the EU Cohesion Policy on immigrants' economic integration in Italy. *Journal of Policy Modeling*, t. 44, no. 3, pp. 532–549. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jpolmod.2022.06.001>
8. Filozofsko-psykholohichni problemy sotsialnoi vzaïemodii v systemi suchasnoho upravlinnia [*Philosophical and psychological problems of social interaction in the system of modern management*]: monohrafiia / za zah. red. Didenko N. H. Kryvyi Rih: Vyd. R. A. Kozlov.
9. Laiko, O. I., & Tsynalievskaya, I. A. (2022). Henezys ta kontseptualni osnovy polityky terytorialnoi zghurtovnosti rehioniv v Ukraini (problemy vyznachennia poniattia ta sutii) [Genesis and conceptual foundations of the policy of territorial cohesion of regions in Ukraine (problems of defining the concept and essence)]. *Ekonomichni zhurnal Odeskoho politekhnichnoho universytetu*, no. 2 (20), pp. 37–50. DOI: <https://doi.org/10.15276/EJ.02.2022.5> DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7217533>

10. Deineko, O., Bilokopytov D., & Filippova, O. (2019). Reforma detsentralizatsii v otsinkakh lideriv obiednanykh terytorialnykh hromad: novi vymiry sotsialnoi subiektnosti [Decentralization reform in assessments of leaders of united territorial communities: new dimensions of social subjectivity]. *Ukrainskyi sotsiologichnyi zhurnal*, no. 21, pp. 16–25. DOI: <https://doi.org/10.26565/2077-5105-2019-21-02>
11. Deineko, O. O. (2021). Obiednani terytorialni hromady yak novi lokalni spilnoty v Ukraini: mekhanizmy formuvannya sotsialnoi zghurtovanosti [United territorial communities as new local communities in Ukraine: mechanisms of formation of social cohesion]. *Visnyk NTUU "KPI"*, no. 1 (49), pp. 14–21. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2021.1\(49\).232644](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2021.1(49).232644)
12. Deineko, O. O. (2021). Sotsialnyi kapital ta sotsialna zghurtovanist: osoblyvosti spivvidnoshennia ta rozmezhuвання kontseptiv [Social capital and social cohesion: features of the relationship and demarcation of concepts]. *Habitus*, no. 24, pp. 25–31. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.24.1.4>
13. Deineko, O. O. (2021). Dyskurs-ustrii sotsialnoi zghurtovanosti yak katehorii sotsialnoi polityky: dosvid zastosuvannya krytychnoho dyskurs-analizu [Discourse-system of social cohesion as a category of social policy: experience of applying critical discourse analysis]. *Ukrainskyi sotsium*, no. 2 (77), pp. 140–153. DOI: <https://doi.org/10.15407/socium2021.02.140>
14. Lukianova, M. M. (2017). Do problemy zghurtovanosti silskykh hromad [To the problem of the cohesion of rural communities]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 16, pp. 171–176.
15. MacCracken, M. (30-31 October, 1998). Social cohesion and macroeconomic performance. Paper presented at the Conference "The State of Living Standards and the Quality of Life", Centre for the Study of Living Standards (CSLS), Ottawa, Ontario/Canada. Available at: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.469.9884&rep=rep1&type=pdf> (accessed May 05, 2023).
16. Chan, J., To, H., & Chan, E. (2006). Reconsidering social cohesion: Developing a definition and analytical framework for empirical research. *Social indicators research*, no. 75 (2), pp. 273–302.
17. A new strategy for Social Cohesion. Revised Strategy for Social Cohesion. Council of Europe. (2004). Strasbourg: European Committee for Social Cohesion, 28 p.
18. Perspectives on Global Development 2012 (2011). OECD Publishing. Available at: https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/persp_glob_dev-2012-sum-en.pdf?expires=1603089712&id=id&accname=guest&checksum=D60DA-DA42DCC1C60387D4B0EB28663D5 (accessed May 03, 2023).
19. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy "Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na 2021–2027 roky": vid 05.08.2020 r. № 695 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On the approval of the State Strategy for Regional Development for 2021–2027": dated August 5, 2020 No. 695]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (accessed May 02, 2023).
20. Krasota, O. V. (2020). Aktualizatsiia funksi sotsialnoi polityky ta sotsialna inkluziia [Actualization of social policy functions and social inclusion]. *Visnyk ONU imeni I. I. Mechnykova*, vol. 25, no. 5 (84), pp. 8–14. DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/5-84-1>
21. Zakon Ukrainy "Pro dobrovilne obiednannia terytorialnykh hromad": vid 05.02. 2015 r. № 157-VIII [Law of Ukraine "On the voluntary association of territorial communities" from 05.02.2015]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (accessed May 06, 2023).
22. Pavlova, I. O. (2022). Demografichni kharakterystyky obiednanykh terytorialnykh hromad ta raioniv Ukrainy yak chynnyk yikh inkluzyvnoho rozvytku [Demographic characteristics of united territorial communities and districts of Ukraine as a factor in their inclusive development], *Vcheni. zapysky Tavriiskoho natsionalnoho un-tu imeni V. I. Vernadskoho Scientists*, vol. 33 (72), no. 33, pp. 1–7. DOI: <https://doi.org/10.32782/2523-4803/72-3-1>

Iryna Pavlova, Odesa National Technological University. **Social cohesion: an inclusive rural-urban agglomeration context.**

Annotation. Social cohesion as an ideal and goal of social development has not yet been translated into real life practice even in highly developed countries. Although her importance for the harmonious development of the human community is difficult to overestimate. **The purpose** of the study is to justify contextualization as a way of comparing the phenomena of social cohesion and inclusiveness of rural-urban agglomerations of Ukraine. For its implementation, the task of identifying the essence and social purpose of social cohesion, revealing the place and role of social cohesion in the system of inclusive development of the UTC and districts, clarification of the connection between social cohesion and agri-rural inclusive development of agglomerations. **Methodology of research.** Systemic, synergistic and institutional approaches, the principle of interdisciplinary, with inclusion in the scientific analysis of modern professional publications of foreign and Ukrainian economists, sociologists and geographers, methods of observation, comparison, induction and deduction, analysis and synthesis were used to achieve the goal of the research. **Findings.** The scientific novelty of the study is the use of contextualization as a way of identifying the common and different between social cohesion and socio-spatial inclusiveness in order to reveal the kinship of these social phenomena. The multi-dimensional nature of social cohesion, in which her worldview and economic components take precedence, has been proven. The significant role of cohesion, which is realized in the practical activities of members of society in the process of gradual deployment of inclusiveness within the rural-urban agglomerations of Ukraine, has been clarified. Availability detected of significant natural and human potential in the composition of rural-urban agglomerations, which actualizes the problem of overcoming socio-economic inequality between rural and urban components of agglomeration socio-spatial formations. In view of the above, the prospects of further scientific research in this direction should be aimed at more effective use of the synergistic effect of the connection between social cohesion and socio-spatial inclusiveness. **Practical value.** The results of the study have an important practical focus on the cohesion of the Ukrainian the public around the problem of the post-war reproduction of UTC and districts on the basis of inclusiveness.

Keywords: horizontal and vertical social interaction, inclusive rural-urban agglomeration context, united territorial communities, districts, rural-urban agglomerations, social cohesion, socio-spatial inclusiveness.